

Például, az előbbieken ismertetett igénylést egy Leonov őrnagy írta alá. Nincs szabályozva a szovjet katonai parancsnokok ellátásának kérdése sem, akik helyben elveszik azt és annyit, amennyi nekik tetszik.

Visinszkij elvt.: El kell mondanom, hogy Vinogradov tábornok ebben a kérdésben meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket. A román kormánynak címzett igényléseket Vinogradov tábornok vagy Bogdenko ellentengernagy írhatja alá.

Sănătescu úr: Szeretném felvetni Moldova⁵⁴⁹ közigazgatásának kérdését is. Igen gyakran történnek félreértések a szovjet parancsnokság és a mi adminisztrációnk képviselői között.

Visinszkij elvt.: Kérem nevezzen meg konkrét eseteket.

Sănătescu úr: Még egy probléma – a háborús bűnösök vizsgálatának kezdete. Már sok letartóztatottunk van, de a vizsgálat még nem kezdődött meg.

Visinszkij elvt.: Úgy gondolom, igen rövid időn belül közlöm Önnek az álláspontomat, most foglalkozom a problémával.

Vișoianu úr: Kérem gyorsítsa fel a kérdés rendezését. Vegyük például Potopeanu tábornokot. Azért tartóztatták le, mert egy ideig parancsnok volt egy hadosztálynak a szovjet fronton.

Visinszkij elvt.: Tisztázni fogjuk az ügyet. Szeretnék áttérni még egy – a megállapodás 2. cikkelyének teljesítésével kapcsolatos – kérdésre. Néhány vélemény szerint, a román ajánlatok például az olajtermékek, a mezőgazdasági termékek terén, a felajánlott szarvasmarha mennyisége tekintetében eléggé megfelelő. De ez például nem mondható el az ipari berendezésekről. Példának okáért egy kalapgyár felszerelését ajánlják fel nekünk, amire nincs szükségünk. Mi pedig a háború alatt elvesztettük a Dnyeprogeszt.⁵⁵⁰ Természetesen a román kormány nem képes a teljes felelősséget ezért viselni, de valamennyi részét köteles viselni és ezért a román kormány ajánlatainak az ipari berendezések tekintetében komolyabbnak és számunkra elfogadhatóknak kell lennie. Ezért véleményem szerint azonnal hozzá kell látni azoknak az áruknak az elindításához, amelyekről – külön jegyzőkönyvbe rögzítve azt – megállapodunk. Mi a véleménye erről a román kormánynak?

Groza úr: Semmi kifogásunk az írásbeli rögzítés ellen. Megteszünk mindent, hogy teljesítsük a fegyverszüneti egyezményt.

A megbeszélés két órán át tartott.

AVP RF. F. 07. Op. 5. P. 47. D. 133. L. 1-5. Orosz nyelvű tisztázat. Megjelent: „Vasztócsnaja Jevropa v dokumentoh rasszijszkij arhivov 1944–1953.” 1. köt. 1944–1948. Szibivskij Kronograf, Moszkva–Novosibirszk, 1997. 24. sz. dok. Fordításunk alapja: Transzilvanszkij vaprosz. Vengero-rumünszkij territorialnij szpor i SZSZSZR 1940-1946. Dokumentü. (Szerk.: Tofik, Iszlamov.) Moszkva, 2000. 62. dok., 254–258.

549 A Vörös Hadsereg miután megszállta Moldvát, ott egy Bukaresttől független, szovjet ellenőrzés alatti közigazgatást építettek ki. A terület csupán 1945. február 1-én került vissza a kormány felügyelete alá.

550 A dnyeperi vízierőműről van szó.

13.
A ROMÁNIAI SZÖVETSÉGES (SZOVJET) ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁG
ÁTIRATA SĂNĂTESCU MINISZTERELNÖKNEK
A ROMÁN KÖZIGAZGATÁS KIUTASÍTÁSÁRÓL

Bukarest, 1944. november 12.

Nr. V.150

Sănătescu úrnak
Románia miniszterelnöke
hadtestparancsnok részére

1944. október 14-én az erdélyi Gyergyószentmiklóstra 5–600 főből álló „Iuliu Maniu Gárdának” nevezett román egység érkezett, Olteanu Gavril ezredessel az élén és olyan lépéseket tett, amelyek nem egyeztethetők össze a német fasizmussal szemben vívott harc általános menetével.

Folyó év október 21-én Olteanu ezredes parancsára Gyergyócsomafalván letartóztatták: Barmos Mihály⁵⁵¹ a falu előljáróját, Orbán László⁵⁵² lelkészt, Bartalis Ignác⁵⁵³ tolmácsot és Majoros István⁵⁵⁴ boltost. A letartóztatásokra az a tény adott okot, hogy ezen személyek lelkiismeretesen dolgoztak és segítettek a Szovjet Parancsnokságot, élelmiszerral és takarmánnyal ellátni a Vörös Hadsereget. Mikor a gyergyószentmiklósi szovjet parancsnok kérte Olteanu ezredest, hogy küldje el a letartóztatottakat, ez utóbbi a parancsnokságnak sértő és fenyegető hangú írásos választ küldött és megtagadta a letartóztatottak átadását, kinyilatkozva, hogy azok politikai bűnösök

Szintén Gyergyószentmiklóson szervezték meg egy emlékmű építését, a Vörös Hadsereg elesett tisztjeinek és katonáinak emlékére. Október 12-én az Olteanu ezredes egységéhez tartozó Procurar Laslo [sic!] kapitány *tisztiszolgája* elmenvén az emlékművet építők mellett, azt mondta a munkásoknak, hogy főlegesen dolgoznak és hogy a szovjet parancsnokság távozása után le fogják rombolni az emlékművet és kinyitják a sirt.

Figyelmen kívül hagyván, hogy a Vörös Hadsereg által felszabadított Erdélyben *tilos* a román közigazgatás bevezetése, Désre megérkezett a román csendőrség a megyei közigazgatással, 1944. október 25-én Besztercére ugyancsak megérkezett egy rendőrségi parancsnokság Niculescu Paul alezredes vezetésével, aki visszautasította, hogy elhagyja a várost, a szovjet parancsnokság ilyen értelmű kérése ellenére.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság fel van hatalmazva [annak közlésére, hogy]:

551 A román eredetiben: „Bormas Mihai”.

552 A román eredetiben: „Orban Laslo”.

553 A román eredetiben: „Bormalis Ignat”.

554 A román eredetiben: „Maloros Stefan”.

1.) Újra megjegyzi, hogy a Vörös Hadsereg által felszabadított Erdélyben tilos a román közigazgatás bevezetése.

2.) Az önkéntesekből és csendőrökből álló ezred katonáinak ellenséges akcióit illetően, amelyek veszélyt jelentenek a Vörös Hadsereg katonáinak emelt emlékmű építésére, a szovjet parancsnokság részére küldött sértő és fenyegető hangú hivatalos válasza miatt az ezred parancsnokát el kell távolítani és a Vörös Hadsereg elleni uszító tevékenységért törvényszék elé kell állítani.

3.) Mivelhogy a fent említett ezred nem a román hadsereg reguláris egységét képviseli, nem az állam tartja fenn, hanem a helybeli lakosság kizsákmányolásából él, túllépvén így a törvény határait, ezért ezt az ezredet azonnali hatállyal fel kell számolni. Az embereket Erdélyből ki kell vonni.

4.) Amennyiben ezt a kérést 1944. november 17-ig nem teljesítik, úgy abban az esetben a Vörös Hadsereg fegyveres erővel fogja ezt az ezredet felszámolni.

A választ a fentebb vázolt kérdésekben az SZSZKSZ Marsalljához, R. I. Malinovszkijhoz, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság [elnökéhez] 1944. november 18-ig küldjék el.

*A Romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság helyettes elnöke,
Vinogradov hadosztályparancsnok⁵⁵⁵
A Romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság vezérkari főnöke,
Vasziljev gyalogsági brigádtábornok⁵⁵⁶*

A Román Külügyminisztérium Levéltára, Románia II. világháborús iratai, 71/1939, E. 9. (1939-1947) fond, 189. kötet, 193. Pontatlanul közli: Petre Țurlea: Monumente non grata. Falși martiri maghiari pe pământul românesc. Bravo Press, 1996. București, 121–123.

555 A román dokumentumban itt „general de divizie” szerepel Vinogradov neve mellett, míg az 5. alatt közölt iratban „general locotenent”. Valójában Vinogradov rangja vezérezredes volt.

556 A román nyelvű iratokban következetlenül tüntetik fel Vasziljev katonai rendfokozatát. Míg az október 24-i átiratban (5. dokumentum) gárdavezérőrnagy (General Maior din Gardă) van feltüntetve, itt general de brigadă din infanterie – gyalogsági brigádtábornok.

14.

A NAGYVEZÉRKAR I. RÉSZLEGE 3. SZ. MOZGÓSÍTÁSI IRODÁJÁNAK
ÁTIRATA A MINISZTERTANÁCSHOZ
AZ ÉSZAK-ERDÉLYI ÖNKÉNTES ALAKULATOK MEGSZERVEZÉSÉRŐL

Bukarest, 1944. november 12.

71.215.

Tisztelettel tudatjuk:

A Nagyvezérkar 1944. október 5-i, 67.610-es rendelete⁵⁵⁷ értelmében szervezett erdélyi önkéntes alakulatokat, befejezvéen küldetésüket az Erdélyben működő nagy egységek⁵⁵⁸ keretében, 1944. november 15-i dátummal felszámolják.

Az erdélyi önkéntesekből alakult rendvédelmi szakaszok felszámolása az alábbi normák szerint fog történni:

1.) A *személyzet* (tisztok, altisztok és csapat) le lesz szervezve és ki lesz véve azon rendvédelmi századok kötelékéből, amelyek mellé be voltak osztva.

A *rendvédelmi századok* átveszik az összes fegyverzetet és felszerelést azoktól, akik még rendelkeznek civil felszereléssel.

A felszerelés nélküli katonák *leszerelése* 40 fős csoportokban, 2–3 tisztos parancsnoksága alatt fog történni, akik el fogják kísérni a csoportokat addig a pontig, ahol leszáll az összes önkéntes.

A vasúti szállítást közös, sárga menetlevelek alapján fogják lebonyolítani.

2.) Azon *önkéntesek* esetében, akik nem rendelkeznek civil felszereléssel, intézkedni fognak, hogy azon területi parancsnokságok irányítása alá küldjék őket, amelyek körzetében lakhelyeik vannak, ahol törvényes keretek között átadják a fronton lévő nagy egységektől kapott felszerelést.

A hadkiegészítő parancsnokságok át fogják venni a felszerelést és el fogják küldeni az operatív nagy egységeknek az átvételi és a leadási iratokat.

3.) A Zilah vidékén lévő *önkéntes alakulatokat* vagy a batalion fix-eket⁵⁵⁹ fel fogják számolni a IV. Hadsereg szervei vagy az illető, helyben mozgósított egységek révén az 1-es és 2-es pontok előírásait követve.⁵⁶⁰

4.) *Egyetlen fegyvernem sem fog az erdélyi különleges önkéntes rendvédelmi szakaszok birtokában maradni.*

5.) A *személyzet*, amely a fronton lévő egységektől felszerelést és pénzalapot vett át, ki fogja egyenlíteni a tartozást, ezután leszerelik.

557 A rendeletet nem találtuk.

558 Az ezrednek megfelelő vagy annál nagyobb katonai alakulatok.

559 A batalion fix nevezetű alakulatok olyan önkéntes alapon helyben szerveződött félkatonai egységek voltak, amelyek a front háta mögötti rendőri feladatok ellátására kaptak felhatalmazást, de együtt kellett működjének a területen illetékes katonai szervekkel.

560 A fejezet végén ismeretlen kéztől származó kiegészítés olvasható: „A Régen környéki (Livezeanu) önkéntes zászlóalj a hegyivadások fogják leszerelni.”